

LUKÁŠ SLÁMA (ÚSTÍ NAD LABEM)

Jan de La Croon (1600–1665). Exkurs do osudu císařského generála a velitele zemí Koruny české¹

Słowa kluczowe: Jan de La Croon, wojna trzydziestoletnia, Czechy, Biała Góra, wojsko

Keywords: Jan de La Croon, Thirty Years' War, Bohemia, White Mountain, army

Abstract: This article is about Jan de La Croon from Werth. At the end of the war he was commander in Plzeň but during five years of service he raised to prominence as one of the most significant individuals in the imperial army. This article presents the changes in the Imperial Army during the Thirty Years' War by resorting to the example of Jan de La Croon (1600–1655).

Tricetiletá válka neznamenalala pro obyvatele střední Evropy jen zkázu a smrt. Řadě jednotlivců umožnila raketový vzestup v armádě i společenské hierarchii². Jedním z nich byl Jan de La Croon, který se narodil v neklidné době kolem roku 1600 hos-

---

¹ O této osobnosti vznikl také populárně-naučný článek L. Sláma, *Neznámý Jan de La Croon*, *Přísně tajné!* 4 (2017), s. 19–23, jenž v mnohém vychází z rešerší pro předloženou studii. Dlouhodobý výzkum této osobnosti probíhá v rámci projektu NAKI II DG18P02OVV066 „*Hortus Montius Mediorum*”, řešený Filozofickou fakultou UJEP.

² Za všechny císařský generalissimus Albrecht z Valdštejna (zejm. J. Janáček, *Albrecht z Valdštejna a jeho doba*, Praha 1978). Dále např. Jan z Aldringenu (E. Brohm, *Johann von Aldringen*, Halle 1882), Jan Beck (J. Kilián, *Jan Beck (1588–1648). Císařský generál, lucemburský guvernér a svobodný pán z Kokořínska*, České Budějovice 2014).

tinskému ve Weertu (provincie Limburg) v dnešním Nizozemí³. Ve sboru Ottavia Piccolominiho ve 30. letech 17. století již zastával důstojnické funkce a od roku 1640 jej v pramenech nacházíme jako vlastníka dragounského pluku⁴. V té době se stalo jeho hlavním působištěm území Čech, zvláště příhraniční oblasti s Horní Lužicí, Horním Slezskem a od poloviny 40. let neklidná hranice s Bavorskem.⁵ Do západních Čech byl umístěn jako vojenský velitel válkou zkoušené Plzně,⁶ a posléze Chebu. Nejvýznamnější funkcí se pro Jana de La Croon však stal úřad velitele zemí Koruny české a členství v císařské válečné radě.

Velké bitvy evropského významu i malá střetnutí na regionální úrovni, organizace regimentu, stavba městské fortifikace a celá řada dalších aspektů třicetileté války zaměstnávala tohoto Nizozemce po celou čtvrtou dekádu 17. století. Jenže zrovna v době, kdy se tento konflikt vrátil tam, kde před třiceti lety započal, byl ve vestfálských městech Münsteru a Osnabrücku ujednan mír. Nastalo rozpouštění naver-

³ Nejobsáhlejším pojednáním o životě La Croona viz J. Habets, *Jan van Weert. Generaal der Beijersche – en Keizerlijke Kavallerie en Jan van der Croon, Gouverneur van Praag en Onderkoning van Bohemen*, Roermond 1862, s. 121n. U nás zatím nejpodrobněji J. Douša, M. Malivánková Wasková i in., *Dějiny města Plzně 1*, Plzeň 2014, s. 531. Některé životní osudy jsou uvedeny v inkolátu z roku 1650. Srov. Národní archiv Praha, Česká dvorská kancelář (dále jen ČDK), inv. č. 752, sign. IV D 1, Croon 1650, kt. 423. K průběhu tzv. španělsko-nizozemské války zejm. G. Parker, *Armia Flandrii i Hiszpańska Droga 1567–1659*, Oświęcim 2016.

⁴ První zmínka v editovaných pramenech viz *Regesta fondu militare. Prameny k dějinám třicetileté války VII. (1643–1645)*, ed. V. Liva, Praha 1955 (dále jen Prameny VII.), s. 295, 7. února 1645. V inkolátu přesné datum není.

⁵ O pohybu na středoevropském bojišti zejm. J. Douša, M. Malivánková Wasková i in., *Dějiny města Plzně 1*, s. 531. Často musel řešit zajištění zajatců nebo stíhání dezertérů. Srov. *Der große Kampf um die Vormacht in Europa. Die Rolle Schwedens und Frankreichs Quellen zur Geschichte des Dreißigjährigen Krieges 1635–1643*, ed. M. Toegel, Praha 1978 (dále jen DBBTI VI), č. 1332, s. 439; *Regesta fondu militare. Prameny k dějinám třicetileté války VI. (1640–1642)*, ed. V. Liva, Praha 1955 (dále jen Prameny VI.), s. 373. O rozsáhlé korespondenci s předními osobnostmi velitelského štábu císařské armády se zmiňuje soupis jeho pozůstalosti. Srov. NA Praha, Nová manipulace (dále jen NM) C 75/1 kt. 137. Podílel se na obraně přechodů přes řeku Labe. Srov. DBBTI VI, č. 1510; M. Ďurčanský, *Česká města a jejich správa za třicetileté války*, Praha 2013, s. 181.

⁶ Mimo jiné tu prováděl dozor nad stavbou nového opevnění. K Plzni v této době zejm. J. Douša, M. Malivánková Wasková i in., *Dějiny města Plzně 1*, s. 542 i n. K prvním letům konfliktu viz též M. Bělohávek, *Plzeň, protireformace a české stavovské povstání*, Folia Historica Bohemica 8 (1985) (dále jen FHB 8), s. 135–155; J. Douša, *Plzeň v letech 1618–1621. (K postavení a vývoji města v době českého stavovského povstání)*, FHB 8, s. 157–209. Nejnověji k obecnému vývoji po bitvě na Bílé hoře R. Fukala, *Konec zimního království a poslední ohniska odporu*, České Budějovice 2016.

bovaných pluků a s tím související nejistota uplatnění mužů, kteří po celý aktivní život neznali jiné řemeslo, než válku. Ne každý voják však skončil o žebrácké holi s nejistou existencí.

Ve svém teoretickém díle o vedení války napsal Raimondo Montecucoli následující: „Ono opevněné místo v malém státu může být rezidencí, ve které vše, co může být potřeba, může být odvezeno proto, že když přichází nepřítel, aby si nemohl zajistit žádné potraviny...”⁷. Autor slavného výroku o potřebě *peněz, peněz a peněz* k vedení války velkou měrou zasáhl do reorganizace nejen císařské armády po třicetileté válce. Podnikl i kroky vedoucí k zahájení masivní přestavby městských fortifikací nejen v Království českém, ale též v dalších dědičných habsburských zemích. Ve svém listu do Vídně psaném v Praze v prosinci roku 1648 vyzdvihuje stavbu pevností podle italských zásad a uvádí, která města jsou vhodná k této přestavbě. Řadí mezi ně zmiňovanou Plzeň, dodává České Budějovice, Pardubice, Tábor, Cheb a pochopitelně Prahu⁸.

Poslední dvě jmenovaná místa byla po válce novým působištěm Jana de La Croon, a zároveň poslední dvě význačnější bojiště na území Čech v třicetiletém konfliktu. Složitý historický vývoj Chebska bývá předmětem rozličných studií. Ještě v polovině 17. století nebylo zcela pevnou součástí země Koruny české⁹. Z taktického hlediska Cheb představoval důležitý opěrný bod na cestě z Norimberku do Prahy, který byl během sledovaného konfliktu několikrát obléhán a dobyt. Zřejmě nejznámějším se stalo obléhání v roce 1647 švédským vojevůdcem Karlem Gustavem Wranglem. Kdysi štaufská falc padla po těžkých bojích 18. července¹⁰, přičemž již

⁷ *Ausgewahlte Schriften des Raimund fürsten Montecucoli, General-lieutenant und Feldmarschals*, ed. A. Veltz, Wien–Leipzig 1899, s. 115.

⁸ Tento list vydal B. Dudík, *Schweden in Böhmen und Mähren 1640–1650*, Wien 1879, s. 409–418.

⁹ Pragmatickou sankci z roku 1713 přijímá jako svobodné říšské město. Srov. P. Bělina, J. Kaše i in., *Velké dějiny země Koruny české sv. IX (1683–1740)*, Praha–Litomyšl 2011, s. 95. K Chebsku výběrově F. Kubů, *Chebský městský stát. Počátky a vrcholné období do počátku 16. století*, České Budějovice 2006; *Eger und das Egerland. Volkskunst und Brauchtum*, ed. L. Schreiner, München–Wien 1988; *Eger 1459: Fürstentreffen zwischen Sachsen, Böhmen und ihren Nachbarn: dynastische Politik, fürstliche Repräsentation und kulturelle Verflechtung (Cheb 1459: setkání panovníků Saska, Čech a jejich sousedů: dynastická politika, panovnická reprezentace a kulturní vazby)*, ed. A. Thieume, U. Tresp, Döbel 2011. K hradu a městu Cheb naposledy T. Dostál, *Chebský hrad a vybrané studie z dějin města Chebu a Chebska*, Cheb 2015.

¹⁰ O den později z obsazeného města napsal Wrangel kancléři Axelu Oxenstiernovi. Srov. *Rikskansleren Axel Oxenstiernas skrifter och brevvevling. Åttonde bandet*, ed. P. Sondén, Stockholm 1897, s. 729.

tímto směrem pochodoval vyprošťovací císařský sbor. Po neúspěšném obléhání pak došlo k zásadní polní bitvě u Třebele¹¹. Během obléhání Chebu byly těžce poškozeny městské hradby, neboť proběhlo jejich podminování za nedobrovolné asistence horníků z Jáchymova¹².

Druhá bitevní scéna se odehrála o rok později uvnitř i vně pražských měst. Švédský generál Königsmarck nejprve získal Hradčany a Malou Stranu. Na Staré a Nové město již zásluhou obrany měšťanů, studentstva a vojenské posádky nedošlo¹³. Boje s sebou přinesly také těžké bombardování, proti kterému středověké opevnění nemohlo obstát. Podpis Vestfálského míru k úlevě posádky i měšťanů další bojové operace zastavil. V sázce nebyla jen jedna z metropolí habsburské monarchie, Praha kromě role sídla tradičních zemských úřadů hostila také zemské velitelství¹⁴. Funkce původně vytvořená pro Albrechta z Valdštejna v sobě nesla povinnosti zemského velitele, jenž podléhal dohledu místodržitele. Tedy zodpovídal za všechny vojenské záležitosti v zemi¹⁵. Dále bychom zde našli vojenské elity typu Rudolfa, hraběte Colloredo-Waldsee, nebo markýze Innocence Conti di Polla e Guadagnola, jenž je považován za hlavního iniciátora přestavby opevnění¹⁶.

---

¹¹ V. Matoušek, *Třebel. Obraz krajiny s bitvou*, Praha 2006, zejm. s. 91 – 178. Srov. Johann Georg Schleder, *Theatrum Europaeum. Sechster und letzter Teil... vom Jahr Christi 1647 biß 1651...*, Frankfurt am Mein 1663 (dále jen TE VI), s. 3–4.

¹² *Regesta fondu militare. Prameny k dějinám třicetileté války VIII. (1646 – 1648)*, ed. V. Líva, Praha 1957, s. 209. 19. srpna 1647, Purkmistr, rychtář a rada města Jáchymova čes. komoře. Popis bitvy viz TE VI., s. 4.

¹³ K obležení Prahy zejm. V. Líva, *Bouře nad Prahou aneb Švédové před Prahou a v Praze*, Praha 1948; Týž, *Obležení Prahy roku 1648*, Rozpravy Kruhu pro studium čs. dějin vojenských 6 (1936); J. Županič, *Studentská legie roku 1648*, Historický obzor 5–6 (1998), s. 98–101. Podrobné informace předložil Jan Norbert Zatočil z *Levenburku: Leto – a denopis celého královského Starého i Nového měst Pražských léta Páně 1648 ... 1. p. 1685*, ed. E. Edgar, [in:] *Knihovna kuriozit*, sv. 6, Praha 1916. K problematice též I. Čornejová, *Boje o Prahu roku 1648 a pražské univerzity*, [in:] *Od konfesijní konfrontace ke konfesijnímu míru. Sborník z konference k 360. výročí uzavření vestfálského míru*, Ústí nad Orlicí 2008, s. 192 – 200. Nově k tomu J. Kilián, *Bitva o Prahu v roce 1648*, České Budějovice 2019. Do evropského kontextu zasadil L. Höbelt, *Ferdinand III.*, s. 306. Prahu nazval „magnetem pro švédské jednotky v celé Říši“.

¹⁴ V. Kupka, *Pražská opevnění*, Praha 2008, příl. 1, s. 451 i n.

¹⁵ J. Janáček, *Albrecht z Valdštejna a jeho doba*, s. 235.

¹⁶ Titulatura byla odlišná oproti Valdštejnovi, hraběti Rudolfovi Colloredovi-Waldsee nebo Croonovi, kteří byli „velící generálové v Čechách“. Byl „pouze“ „velitel Prahy“, srov. V. Kupka, *Pražská opevnění*, s. 451.

Myšlenka přebudovat pražské hradby existovala po celou třicetiletou válku, neboť již na jejím počátku zcela neodpovídaly modernímu způsobu vedení války¹⁷. Některé dílčí úpravy se nesystematicky provedly sice již během konfliktu, mělo však dojít k úplné postupné modernizaci¹⁸. Finanční záštitu nad projektem převzala, vzhledem k nadregionální důležitosti místa, zemská pokladna. Částka tvořila zásadní položku při přerozdělování každoročních kontribucí. Tak například v roce 1660 bylo poskytnuto na všechna staveniště v Čechách 20 000 zl. rýnských¹⁹. Spolu s Josefem, svobodným pánem z Priami, císařským stavebním architektem (a tedy i inženýrem) Giovannim Pieronim a staviteli Karlem Luragem a Santinim Bossim²⁰, autorem návrhu stavebního plánu počítajícího s dvěma citadelami – Vyšehradem a Strahovem, se na stavbě pražského opevnění aktivně podílel i výše jmenovaný Conti²¹. Z blíže nejasných důvodů se Conti roku 1652 rozhodl pro odchod do papežských služeb, čímž se pražským velitelem a velícím generálem v Čechách stal *baron* nizozemského původu Jan de La Croon.

La Croonova plná titulatura v roce 1655 zněla: „válečný rada, generál polní-strážmistr, nejvyšší velitel (komandant) pražský a válečný komandant v Království českém, urozený pan Jan, svobodný pán de La Croon na Zahořanech a Tašově“²². Sledujeme tedy typický jev pro českou společnost na přelomu poloviny 17. století.

¹⁷ O. Chalín, *Bílá hora*, Praha 2013, s. 87; V. Ledvinka, J. Pešek, *Praha*, s. 346; I. Borkovský, J. Čarek i in., *Dějiny Prahy*, Praha 1964, s. 352 i n.

¹⁸ Částečné opravy či vylepšení provedla již švédská armáda. Vyplývá to ze zprávy předsedy české komory Viléma Albrechta z Kolovrat ze dne 28. července 1650, viz AHM Praha, Soupis rukopisů (dále jen Srkp), sig. 888, fol. 25. B. Nechvátal ve své studii uvádí nařízení Ferdinanda II. z roku 1622 o potřebě: „(…) nejen k hradu pražského, ale i města hory Vyšehradu opravení a znovu zřízení (…)“. Srov. B. Nechvátal, *Plány Vyšehradu v Národní knihovně v Paříži*, *Archaeologia historica* 41 (2016), 2, Brno 2016, s. 229. K problematice přestavby zejm. V. Kupka, *Pražská opevnění*, s. 156–241; J. Teige, *O účasti měst Pražských při stavbě městských hradeb v XVII. a XVIII. stol.*, [in:] *Almanach královského hlavního města Prahy na rok 1898*, Praha 1898, s. 210–263; A. Romaňák, *Obranný systém pražské bastiónové fortifikácie*, *Historie a vojenství* 1964, 6, s. 939–981.

¹⁹ Z celkem vybraných 100 000 zl. rýnských. Srov. NK ČR Praha, sign. 65.E.2554, Artikulové sněmu království českého 1659–1660, s. 5–6.

²⁰ M. Dvořák, *Hradby pražské*, Zprávy spolku architektů a inženýrů v Království českém 12 (1877), s. 9. Tamtéž i Contiho detailní popis stavu prací k roku 1650.

²¹ Vycházel již z dřívějšího projektu z přelomu 30. a 40. let 17. stol. Srov. V. Kupka, *Pražská opevnění*, s. 157; B. Nechvátal, *Plány Vyšehradu*, s. 230.

²² AHM Praha, Srkp, sig. 888, fol. 160.

V předvečer vypuknutí války žilo na území Čech přibližně 14 000 členů nižší a vyšší aristokracie²³. Při první vlně emigrace po bitvě na Bílé hoře a druhé po vyhlášení Obnoveného zřízení zemského (1627) došlo k rozsáhlým majetkovým i společenským změnám a nárůstu majetkového vlastnictví vyšší šlechty²⁴. O povýšení do této exkluzivní společnosti mohl rozhodnout pouze panovník. Současně již nebyla podmínkou pozemková držba a ušlechtilá minulost rodu²⁵. Důležitým aspektem se stala věrná služba císaři v probíhajícím konfliktu²⁶.

Mezi kompetence zastávané funkce nepatřil jen dohled nad systematickou stavbou opevnění, ale také reagování na aktuální vývoj politiky nejen střeoevropské politiky. Pomineme-li válku Karla Gustava proti polskému králi Janu Kazimírovi²⁷, představovalo největší nebezpečí tažení velkovezíra Kara Mustafy Paši do Sedmihradska a v 80. letech obležení Vídně²⁸. Croona jistě napětí ve střední Evropě nenechávalo klidným, zaměstnávala jej však denní agenda spjatá s funkcí²⁹. Od nesnadného shánění dělníků pro stavbu pražského opevnění a jejich následné ubytování po šetření přečinů vojska³⁰. Akutní nebezpečí si jako velmi zkušený voják jistě uvědomoval.

²³ V. Bůžek i in., *Člověk českého raného novověku*, Praha 2007, s. 90. K pobělohorské emigraci a konfiskaci zejm. T.V. Bílek, *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618*, Praha 1882. Dále zejm. *Víra nebo vlast? Exil v českých dějinách raného novověku*, Sborník z konference konané v Muzeu města Ústí nad Labem v dnech 5.–6. listopadu 1999, ed. M. Hrubá, Ústí nad Labem 2001; L. Bobková, *Exulanti z Prahy a severozápadních Čech v Pirně v letech 1621–1639*, Praha 1999. Zde i odkazy na další odbornou literaturu.

²⁴ V. Bůžek i in., *Člověk českého raného novověku*, s. 92. Vyšší šlechta vlastnila až 80 % veškerého majetku v Čechách. K otázce české aristokracie též P. Maťa, *Svět české aristokracie (1500–1700)*, Praha 2004.

²⁵ Tamtéž, s. 93.

²⁶ K otázce nobilitačního procesu nejnověji I. Austová, *Být šlechticem*, České Budějovice 2016. Zde i odkazy na další odbornou literaturu.

²⁷ Zejm. P. Englund, *Nepřemožitelný*, Praha 2004. K Janu Kazimírovi též Z. Wójcik, *Jan Kazimierz Waza*, Wrocław 1998. Souhrnně k tzv. švédskému potopu viz *Polska w okresie drugiej wojny północnej 1655–1660*, t. I–III, ed. K. Lepszy, Warszawa 1957.

²⁸ E. Vontorčík, *Bitka pri Viedni 1683*, Bratislava 2016; A. Wheatcroft, *Nepřítel před branami. Habsburkové a Osmané v bitvě o Evropu*, Praha 2010; J. Wimmer, *Wiedeň 1683*, Warszawa 1983.

²⁹ Odkazy na komunikaci je vyplněn rejstřík pozůstalosti, viz NA Praha, NM kt. 137, C 75/1.

³⁰ Viz NA Praha, NM kt. 137, C 75/6. Vyjádření se ke krádeži peněz mušketýrem Haugwitzova regimentu.

Otázkou zůstává, jak úzké propojení měl La Croonův úřad s ostatními zemskými či městskými úřady při řešení vojenských záležitostí. Například, když nechal na přelomu června a července roku 1655 do Prahy umístit tři pěší a tři jízdní prapory z regimentů Ottavia Piccolominiho, tak tyto muže poměrně necitlivě umístil mj. do hospodářských stavení³¹. Na to důsledně odpovědělo místodržitelství novým přerozdělením. Z části se stala dokonce řádná městská posádka³². Zdá se tedy, jak uvedl J. Janáček, že zemský velitel skutečně podléhal rozhodnutím výše postavených institucí. Konečně, ani dvorská válečná rada nebyla v polovině 17. století samostatným orgánem a podléhala stavům³³. V případě městského velitele bylo podstatné, zda jeho nařízení přicházela v době války či míru. Tak například během svého působení v Plzni La Croon nařídil v rámci budování nového městského opevnění zbořit dvě brány a místo nich vybudovat jednu mohutnější³⁴. Oproti tomu při snaze zreorganizovat obdobným způsobem brány pražského Nového města, narazil na odpor měšťanů, na jejichž výzvy musel zboření bran na Koňském trhu a tzv. Svinské brány a vybudování jedné mezi nimi odložit a následně od tohoto plánu úplně odstoupit³⁵.

Symbolické propojení mezi frýdlantským vévodou Albrechtem z Valdštejna a La Croonem nelze chápat jen na úrovni zmiňované funkce, ale i v okruhu osob podílejících se na lukrativní zakázce pražských hradeb. Nejpatrnější je vztah mezi jím a Giovannim Battistou Pieroni da Galiano, pevnostním inženýrem italského původu a dvorním Valdštejnovým stavitelem³⁶. Italská pevnostní škola, jež byla inspirací při plánování pražské barokní fortifikace, se zakládala na vysokých armovaných zemních valech, doplněných raveliny a krytými cestami³⁷. Na počátku 60. let 17. století

³¹ AHM Praha, Srkp, sig. 888, fol. 161–162.

³² Tamtéž, fol. 166.

³³ *Velké dějiny zemí Koruny české. Stát*, ed. K. Schelle, Praha–Litomyšl 2015, s. 186–187; J. Janák, Z. Hledíková, *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*, Praha 1989, s. 142.

³⁴ K tomu L. Sláma, *Plzeňské etudy Jana de La Croon*, Husitský Tábor [w druku].

³⁵ Není zcela jasné, zda tento plán konzultoval s inženýrem městského opevnění. K tomu více L. Sláma, *Jan de La Croon: pražský velitel a stavba barokního opevnění*, Documenta Pragensia [w druku].

³⁶ O něm naposledy P. Fidler, *Císařský architekt a pevnostní stavitel Giovanni Pieroni. „Dottore Giovanni Pieroni Architetto e Matematico”*, [in:] *Opuscula historiae atrium 15* (Supplementum časopisu Semináře dějin umění Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, roč. 64), Brno 2015. Podílel se také na dílčích přestavbách Špilberku a byl autorem díla *Trattato delle fortificazioni moderne*. Srov. V. Kupka, *Stavitelé, obránci a dobyvatelé pevností*, Praha 2005, s. 283–285.

³⁷ Ch. Duffy, *Kámen a oheň*, Brno 1998, s. 213. Modernizace v tomto ohledu je považována za jeden z hlavních projevů tzv. militární revoluce v raném novověku. Srov. G. Parker, *The military*

stavební práce probíhaly stabilně a Praha tak pomalu ale jistě získávala podobu pevnosti, jakou již v tu dobu byla Vídeň³⁸.

Jak již bylo výše uvedeno, La Croone nebyl v takové situaci poprvé. Po skončení války jej roku 1649 povinnosti zavedly do Chebu, kde měl rovněž dohlížet na stavbu městských zdí po devastujícím Wrangelově obléhání³⁹. Jeho exkluzivní postavení se taktéž odrazilo při reorganizaci armády, když většina regimentů byla rozpuštěna a těm zbylým sníženy počty⁴⁰. Dragounského pluku nejvyššího La Croona se tato opatření téměř nedotkla a například roku 1662 měla zemská pokladna podporovat *adjutantanta Regimentu Lacronského*⁴¹. Důvodem k takovému povýšení nicméně nebyly ani tak zkušenosti s řízením jiných subjektů, jako velmi blízký kontakt s nejvyššími činiteli císařské armády. Většinu doby jej nacházíme v organizačních strukturách Piccolominiova štábu a tak nepřekvapí, že tvořil i generál-poručikův doprovod na cestě do Norimberku na tzv. mírovou hostinu⁴². Od syna dalšího důležitého spojence, předsedy válečné rady Jindřicha Šlika z Holíče a Pasounu, zakoupil roku 1650 velmi výhodně panství Zahořany a Tašov na Litoměřicku⁴³.

Jan de La Croon dosáhl v průběhu svého života těžko představitelného kariérního růstu. Dne 9. října 1662 došlo k dalšímu povýšení, a to do řad starého panského stavu, což byla i příležitost k zařazení do stavu „starých svobodných pánů“⁴⁴. V posledních letech života například znovu navštívil Plzeň, aby se aktivně podílel

---

revolution. Military invasion and the rise of the West 1500–1800, Cambridge 1996. U opevnění to je zejm. výskyt bastionů. Srov. tamtéž, s. 11.

³⁸ K porovnání obou měst viz J. Pešek, *Praha a Vídeň v baroku – centrum a periferie v proměnách barokní kultury?*, [in:] *Barokní Praha – barokní Čechie 1620–1740. Sborník příspěvků z vědecké konference o fenoménu baroka v Čechách*, ed. O. Fejtová, V. Ledvinka, Praha 2001, s. 135–145. Z více či méně pravidelných obhlídek vznikaly zápisy jako např. z 10. září 1663. Srov. AHM Praha, Srkp, sig. 417, fol. 34.

³⁹ Do těchto prací byl zainteresován též Pieroni. Srov. NA Praha, NM kt. 137, C 75/1 list. č. 60. List ze dne 21. května 1666, tedy přibližně rok po Croonově smrti jako součást řešení jeho pozůstalosti. Složka C 75/1 obsahuje též rozsáhlou dokumentaci ke sporu o částku 2 000 zl. mezi chebskou městskou radou a manželkou/vdovou Markétou Blandinou de La Croon.

⁴⁰ NK ČR Praha, sign. 54.C.152, Artikulové sněmu království českého (1661–1662), s. 7. Šlo zejména o stále nižší finanční příspěvky na armádu. L. Höbelt, *Ferdinand III.*, s. 316 i n.

⁴¹ Tamtéž, s. 9.

⁴² TE VI, S. 725.

⁴³ SOA Litoměřice, pobočka Děčín-Podmokly, Vs. Lovosice, inventář, s. 7; A. Sedláček, *Hrady, zámky a tvrze Království českého*, Díl 14: *Litoměřicko a Žatecko*, Praha 1923, s. 379.

⁴⁴ NA Praha, ČDK inv. č. 752, sign. IV D 1, Croon 1662, kt. 423.

na dokončení stavby opevnění⁴⁵. Zároveň udržoval korespondenci s hrabětem Montecuccolim, tou dobou zaměstnaným boji v Uhrách⁴⁶. Velkou pozornost směřoval k majetkům v Tašově a v Zahořanech, kde kromě rozsáhlé rekonstrukce středověké tvrze v raně barokní sídlo nechal nad vesnicí vystavit jeden z prvních barokních kostelů v severozápadních Čechách, kostel Nejsvětější Trojice⁴⁷. Když 18. srpna 1665 učinil v závěti svého bratra Františka, shodou okolností důstojníka svého dragounského pluku, univerzálním dědicem, zbývaly mu jen 4 měsíce života. Zemřel 6. listopadu 1665 v Praze a byl pohřben v kostele sv. Tomáše na Malé Straně.

Máme-li shrnout osobnost Jana de La Croon, musíme na něj nahlížet dobovými měřítky. Stal se blízkým spolupracovníkem významných osobností konce první poloviny 17. století. Snad díky těmto konexím mu bylo umožněno postupovat společenskou hierarchií habsburské monarchie až k povýšení do šlechtického stavu a českou pozemkovou šlechtu. Vzhledem k tomu, že se stal nejprve městským a poté zemským velitelem zemí Koruny české, můžeme se domnívat o jeho spolehlivosti při správě zadaných úkolů. S tím však nemusí být v rozporu prameny hovořící o jeho snaze co nejvíce na svých funkcích zbohatnout.⁴⁸ Budování barokního kostela v Zahořanech u Litoměřic a štědré příspěvky na kostel sv. Tomáše v Praze na Malé Straně snad mohou navádět k domněnce o jeho snaze obhájit své tituly a statky získané ve válce⁴⁹. Tato snaha však vyšla naprázdno, neboť se jeho potomkům nepodařilo

⁴⁵ Dokládají to mj. i účty. Srov. AM Plzeň, RMR IX B6/16c. Květen 1658 s titulaturou generálwachtmeister.

⁴⁶ J. Habets, *Jan de La Croon*, s. 161.

⁴⁷ E. Poche, *Umělecké památky Čech*, Díl 4, Praha 1982, s. 323. Historicko-památkovým průzkumem objektů se v současné době zabývají pracovníci a studenti KHI FF UJEP ve spolupráci s Národním památkovým ústavem. Nepanuje však shoda v jeho skutečném působení v tak od Prahy odlehlem místě. Autor příkládá v otázce starosti o panství větší roli La Croonově druhé ženě Marketě Bladině roz. Soldner (Soldnerhofen?), která se v archívních materiálech objevuje velmi často jako vykonavatelka poslední vůle a (to především) jako osoba plně zapojená do nejrůznějších majetkoprávních sporů o dědictví. Zejm. NA Praha, NM, kt. 137, C 75/2. Rodokmen Jana de La Croon viz SHOWeert. Over de Stichting Historisch Onderzoek Weert [online 25.04.2017], <http://www.showeert.nl/artikelen/7%20militaire%20zaken/crone%20stamboom-janvdcroon%20psal58.pdf>

⁴⁸ V Plzni si například nárokoval vyplácení všech náhrad za vykonávané funkce i přes to, že podle nařízení císaře Ferdinanda III. mají důstojníci nárok na plat pouze za nejvyšší zastávanou funkci. Srov. Prameny VIII, s. 177. 29. března 1647.

⁴⁹ K budování kostela Nejsvětější Trojice v Zahořanech u Litoměřic zejm. K. Podroužek a kol., *Terra Sacra Incognita*, Ústí nad Labem 2017.

tento majetek udržet a již na počátku 18. století se zmínky o rodině de La Croon v Čechách vytrácejí. Přesto jejich předek byl jedním z těch, kteří dali zemím Koruny české v době pobělohorské nezaměnitelný charakter velkých společenských změn⁵⁰.

Nadeslány: 8 III 2019

Nadeslány po popravkách recenzijních: 14 IX 2019

Zaakceptowany: 23 IX 2019

Mgr. Lukáš Sláma

Filozofická fakulta

Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem

Náměstí Svobody 24, Dubí 3 – Mstišov 41703

Czech Republic

lukanius.slama@seznam.cz

Jan de La Croon (1600–1665). Insight into the problems of the Czech society after the Battle of White Mountain (Bílá hora)

Jan de La Croon, previously unknown to historians, began his career as a private from Werth in the Netherlands. After joining the Spanish Army he became a military commander of the Lands of the Bohemian Crown. His life story is an example of a career of a common soldier who became the most significant person in the imperial army following the end of the Thirty Years' War. He was a military commander of Bohemia between 1652 and 1665.

Translated by: Lukáš Sláma

---

⁵⁰ Studie vznikla za podpory projektu SGS UJEP: *Proměna společnosti, kultura a každodennost v novověku*.